

Çorum-Kargı Yayla Evlerinden Örnekler: Kültürel Bellek ve Mimari Kimlik

(Examples from Çorum-Kargı highland houses: cultural memory and architectural identity)

Oktay GÜNDOĞDU Nihal YAŞAR

Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi Yl. Öğrencisi, Hitit Üniversitesi

İlahiyat Fakültesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk İslam Sanatları Tarihi İslam Tarihi ve Sanatları

Çorum | Türkiye Çorum | Türkiye

oktaygundogdu@hitit.edu.tr nihalyasar.8375@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0361-349X> <https://orcid.org/0009-0008-7899-7265>

<https://ror.org/01x8m3269> <https://ror.org/01x8m3269>

Makale Bilgisi

Article Information

Makale Türü | Araştırma Makalesi

Article Types | Research Article

Geliş Tarihi | 27/Şubat/2025

Received | 27/February/2025

Kabul Tarihi | 05/Haziran/2025

Accepted | 05/June/2025

Yayın Tarihi | 30/Haziran/2025

Published | 30/June/2025

Bir İç- İki Dış Hakem

One Internal- Two External Referees

Çift Taraflı Kör Hakemlik

Double-Blind Refereeing

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.

Ethical principles were followed during the preparation of this study.

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

No conflict of interest declared.

Bu Makale iTenticate aracılığıyla taranmıştır.

This Article was scanned by iTenticate

Etik Bidirim | ilmiyat@gop.edu.tr

Ethics Notice | ilmiyat@gop.edu.tr

Lisans | CC-BY-NC-ND 4.0

Licence | CC-BY-NC-ND 4.0

Atıf | Cite as:

Gündoğdu, Oktay, Yaşar, Nihal. "Çorum-Kargı yayla evlerinden örnekler: kültürel bellek ve mimari kimlik [Examples from Çorum-Kargı highland houses: cultural memory and architectural identity]". Tokat İlmîyat Dergisi | Tokat Journal of İlmîyat 13/1 (Haziran | June 2025), 327-362.

<https://doi.org/10.51450/ilmiyat.1647874>

<https://dergipark.org.tr/ilmiyat>

Examples From Çorum-Kargı Highland Houses: Cultural Memory and Architectural Identity

Abstract: This article aims to examine the traditional mountain pasture houses in Akkaya Village - Çetmi Neighbourhood, Tepelice Village - Yayla Neighbourhood, Uzunyurt Village - Kargı Neighbourhood, and Çobanlar Village - Eynönü Neighbourhood, all located in the Kargı district of Çorum, and to analyse the historical development of mountain pasture activities. Mountain pasture houses are important structures that have been shaped by the region's topography and climate conditions and reflect traditional architectural techniques. The forested landscape of the Kargı district, located on the borders of the Black Sea region, has led to the widespread use of wooden materials in these structures. During periods when climate conditions were favourable, these houses were used as summer or winter residences. Within the scope of the research, a total of eleven mountain huts located in four mountain pastures were examined and documented on site. These huts were constructed using the 'wolf's throat' or 'black throat' passage techniques commonly found in cantilevered structures, reflecting the region's architectural identity. Over time, similar techniques were used to construct 'ground huts' and two-storey, multi-room 'cantilevered structures,' which became widespread. Kargı plateau houses are rural dwellings that reflect traces of traditional lifestyles and are of great cultural and historical importance. The first settlement structures identified in the region were built using local materials and traditional construction techniques, representing the built manifestation of the region's intangible cultural heritage. These houses are considered cultural heritage and must be protected because of their value in preserving local architectural memory and social memory. Today, these structures, which are only used during the summer months, attract attention with their traditional uses and architectural uniqueness. Reflecting the defining elements of local architecture, they serve not only as dwellings but also as important documents for the sustainability of cultural identity. This study aims to document the architectural and cultural characteristics of traditional dwellings in the Kargı highlands, thereby contributing to the historical and architectural identity of the region.

Keywords: Turkish-Islamic Arts, Çorum, Kargı, Plateau House, Loogstructure, Wooden.

Çorum-Kargı Yayla Evlerinden Örnekler: Kültürel Bellek ve Mimari Kimlik

Öz: Bu makale, Çorum'un Kargı ilçesine bağlı Akkaya Köyü (Çetmi Mahallesi), Tepelice Köyü (Yayla Mahallesi), Uzunyurt Köyü (Kargı Mahallesi) ve Çobanlar Köyü (Eynönü Mahallesi)'ndeki geleneksel yayla evlerini incelemeyi ve yaylacılık faaliyetlerinin tarihsel gelişimini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Yayla evleri, bölgenin topoğrafya ve iklim koşullarına bağlı olarak şekillenmiş, geleneksel mimari tekniklerini yansıtan önemli yapılar arasında yer almaktadır. Karadeniz bölgesi sınırlarında bulunan Kargı ilçesinin ormanlık yapısı, yapılarda ahşap malzemenin yaygın kullanımını beraberinde getirmiştir. İklim koşullarının elverişli olduğu dönemlerde bu evler, yazlık ya da kışlık amaçlarla kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, dört yaylada bulunan toplam on bir yayla evi yerinde incelenerek belgelenmiştir. Bu evler, çantı yapılarında yaygın olarak görülen kurt boğazı veya karaboğaz geçme teknikleriyle inşa edilmiş olup bölgenin mimari kimliğini yansıtmaktadır. Zamanla, benzer tekniklerle inşa edilen "Yer Evler" ve iki katlı çok mekânlı "çantı yapılar" yaygınlaşmıştır. Kargı yayla evleri, geleneksel yaşam biçiminin izlerini yansıtan ve kültürel-tarihsel açıdan yüksek öneme sahip kırsal konutlar arasında yer almaktadır. Bölgede tespit edilen ilk yerleşim yapıları, yerel malzeme ve geleneksel inşa teknikleri kullanılarak inşa edilmiş olup, bu yönleriyle bölgenin somut olmayan kültürel mirasının yapılaşmış izdüşümünü temsil etmektedir. Bu evler, yerel mimari belleğin ve toplumsal hafızanın korunması açısından taşıdıkları değer nedeniyle, kültürel miras kapsamında değerlendirilmekte ve korunmaları elzem görülmektedir. Günümüzde yalnızca yaz aylarında kullanılan bu yapılar, geleneksel kullanım biçimleri ve mimari özgünlükleri ile dikkat çekmektedir. Yerel mimarının belirleyici unsurlarını yansıtmaları nedeniyle, sadece barınma amacıyla değil aynı zamanda kültürel kimliğin sürdürülebilirliği açısından da önemli birer belge niteliği taşımaktadırlar. Bu çalışma, Kargı yaylalarındaki geleneksel konutların mimari ve kültürel özelliklerini belgelemeyi; böylece bölgenin tarihsel ve mimari kimliğine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk-İslam Sanatları, Çorum, Kargı, Yayla Evi, Kütük Ev, Çantı.

Giriş

Türkiye'nin farklı bölgelerinde çeşitli özelliklere sahip yayla alanları bulunmaktadır. Bu yaylalardaki evler, bulundukları bölgenin kültürel ve coğrafi izlerini taşımaktadır. Ancak günümüzde modern yapı malzemelerinin kullanımı, geleneksel evlerin yapımını azaltmaktadır. Antik dönemlerden beri kullanılan yapı ve tekniklerin Çorum'un kuzey bölgelerinde tespit edilmesi, kültür varlıklarının devamlılığı ve dokunun korunarak gelecek nesillere taşınması adına önemlidir. Bununla birlikte yaylacılık faaliyetlerinde bölgesel tercih ve beğenilerin dönemler boyunca konutlar üzerinden incelenmesine de katkı sağlamaktadır. Doğanın çeşitli ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte imkânlar sağlaması insanın çevreye dönüşünü dinamik tutmuş ve bu doğrultuda yaylaların kullanımı ve yaygınlaşması sağlanmıştır. Bu tercihler de yaylalarda yaşam alanları ve inşaa faaliyetlerini başlatmıştır. Yaylalar, yaz mevsiminde hayvanlar için yeşil otlak ve sulak alanlar sağlamak amacıyla kullanılan özellikle de bölgedeki ekonomik ve kültürel birlikteliği oluşturan alanlardır. Çalışmamızın temel amacı daha önce çalışılmayan Kargı yayla evlerinin mimari özelliklerini inceleyerek Sanat Tarihi literatürüne katkı sağlamaktır. Çorum'un Kargı İlçesinde yerinde yapılan incelemeler neticesinde elde edilen veriler analiz edilerek çalışma yürütülmüştür. Bu çalışma kapsamında; Akkaya Köyü - Çetmi Mahallesi, Tepelice Köyü - Yayla Mahallesi, Uzunyurt Köyü - Kargı Mahallesi ve Çobanlar Köyü - Eynönü Mahallesi yaylalarında bulunan çantı evlerin yaylacılık faaliyetleri içerisindeki yeri, kütle konum ilişkileri, plan ve cephe özellikleri, malzeme ve teknik özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Mevsim geçişleri nedeniyle yapılan göçler neticesinde yaylak ve kışlak terimleri ortaya çıkmıştır. Kış mevsiminde güney bölgelerin iklim koşulları güney bölgelerde hayvancılık açısından daha elverişli olması nedeniyle kışlaklara göç edilmiştir.¹ Orhun yazıtlarından beri kullanılan yayla terimi, insanların yaz aylarında barınma, dinlenme ve hayvansal ürünler elde etmek için gittikleri yerlerdir.² Yaylanın tanımında ise kış mevsiminde ayrılıp yaz aylarında hayvanların otlatılması amacıyla kullanılan yerler olduğu belirtilmektedir. Yaylacılık, hayvanların yaz mevsiminde yaylalara götürülmesi faaliyeti olarak tanımlanırken, bu faaliyetleri gerçekleştiren kişilere ise "yaylacılar" denilmektedir.³ Yaylacılık ve yayla kültürlerine yönelik çalışmaların büyük bir kısmı, ağırlıklı olarak coğrafya disiplini çerçevesinde ele alınmıştır. Sanat Tarihi alanında ise bu konuya dair sınırlı sayıda araştırma bulunmakta olup, mevcut çalışmalar genellikle tanıtım düzeyinde kalmıştır.⁴ Bu bağlamda, çalışmada ele alınan Kargı yaylalarındaki

¹ Celal Arif Alagöz, "Türkiye'de Yaylacılık Araştırmaları", *Türkiye Coğrafyası Dergisi* 2 (1993), 6.

² Haşim Karpuz - İbrahim Bakır, "Türkiye'de İkinci Konut Olarak Yayla, Mezra ve Tatil Evleri", *Türkiye Aile Yılı* (Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1991), 301; Osman Gümüşçü, "Yaylak ve Kışlak", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2019), 3-Ek2/669.

³ Kubbealtı Lugati, "Yayla, Yaylacı, Yaylacılık" (Erişim 04 Haziran 2025).

⁴ Bu yayınların bazılarını kronolojik olarak örneklendirecek olursak; Haşim Karpuz ve İbrahim Bakır (1961) "Türkiye'de İkinci Konut Olarak Yayla, Mezra ve Tatil Evleri", Necdet Tunçdilek (1964) "Türkiye'de Yaylalar ve Yaylacılık", Mecdî Emiroğlu (1977) "Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık", Mustafa Ertürk, Hayati Doğanay ve İbrahim Güner (2000) "İskilip'te Yaylacılık", Mehmet Zaman (2000) "Tonya İlçesinde Oba-Yayla Yerleşmeleri ve Yaylacılık", Mehmet Tıraş (2001) "Zorkun Yaylası", Hikmet Haberal (2013) "Yayla Kültürü ve Yayla Turizmi", Mehmet Tunçer (2011), "Geleneksel Yayla

geleneksel mimari örneklerin daha önce incelenmemiş olması, söz konusu yapıların belgelenmesi ve bilimsel literatüre kazandırılması açısından önemli bir boşluğu doldurmakta ve Sanat Tarihi alanına özgün bir katkı sunmaktadır.

MÖ 1700'den bu yana Türkistan bölgesinde göçebe kültür anlayışının egemen olmaya başladığı görülmektedir.⁵ Lügatte “Göç: bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi; taşınma, hicret” olarak tanımlanmaktadır.⁶ Eski Türk toplumlarının yapmış oldukları göç faaliyetleri, belli zaman ve kural çerçevesinde gerçekleşmiştir. Bu göçlerin temel amacı; yeşil otlaklar ve sulak alanlar sayesinde hayvanlardan elde edilecek ürünlerde verimliliği artırmaktır. Türkler yayla alanlarını seçerken, genellikle “kuz” olarak isimlendirilen, yaz aylarında serin ve yeşillik otlarla kaplı yerleri tercih etmişlerdir. Bu yerler, insanlar için mevsimsel ikameti sağlayan ve hayvanların otlatılması için kullanılan yerlerdir. Göç mevsiminin başlamasıyla, boy beyi göç için emir vererek hazırlıkları başlatılır. Göç süresince seçilen malzemeler taşımada kolaylık sağlaması için pratik ve işlevsel eşyalar arasından seçilmektedir. Eşyaların taşınmasında Türkistan devesi veya Baktrıyan devesi olarak isimlendirilen çift hörgüçlü, zorlu koşullara dayanıklı develer, kağnılar ve kızaklar kullanılmaktadır.⁷

Konar-göçer ailelerin mesken olarak kullandığı yapıların kökeninde Türkistan bölgesinde inşa edilmiş çadırlar yer almaktadır. Türkler için çadır, yurt ve ev anlamına gelir; yani Türk'ün çadırını kurduğu her yer, onun evi ve yurdu olmaktadır. Bu nedenle, çadırlar konar-göçer toplumlar tarafından hayat tarzlarına uygun olduğu için sıklıkla tercih edilmiştir. Çadırlar yurt olarak isimlendirilip ikametgâh yerlerine kurulduktan sonra obalar oluşmaktadır.⁸ Çadırların tercih edilmesinin sebepleri arasında kurulumu, toplanması ve taşınmasının kolaylığı gerekli malzemelerin koyun ve keçilerden temin edilerek yapılması yer alır.⁹ Yaylalar, eski usullere göre “oba” olarak adlandırılıp ona göre şekillenmektedir. Obaların merkezinde cami, kahvehane ve dükkân bulunur. Erkekler hayvanların otlatılması ve ormancılık gibi işlerle meşgulken, kadınlar ise genel olarak hayvanların sağımı ve yünleri ile dokuma işleriyle ilgilenmektedirler.¹⁰

Tarihi süreç içerisinde çeşitli devletler tarafından kullanılan yaylaklar incelendiğinde; Asya Hunları tarafından kullanılan Şansi Bölgesindeki Tai-Lin, değerli bir yaylak alanıydı. Göktürkler döneminde ise Ötüken kışlak ve yaylak olmak üzere iki şekilde de kullanılmıştır. Batı Göktürkleri, Talas şehrinin 150 km kadar batısındaki Bin - Göl civarında yaylacılık faaliyetinde bulunmuşlardır. II. Göktürkler de yaylak olarak Çoğay Kuzı kullanılırken Uygurlar ise Beş Balıg ve Çinankeş

Mimarisi ve Yayla Sorunları Örnek Abant Yaylaları” ve Haşim Karpuz (2014), “Akçaabat'ta Yayla Kültürü ve Yayla Evleri” sayılabilir.

⁵ Bahaeddin Ögel, *İslamiyet'ten Önce Türk Kültür Tarihi* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1984), 7.

⁶ Kubbealtı Lugati, “Göç”.

⁷ Yaşar Bedirhan, *İslamiyet Öncesi Türk Kültürü ve Uygarlığı* (Ankara: Eğitim Akademi Yayınları, 2009), 210-211.

⁸ Bedirhan, *İslamiyet Öncesi Türk Kültürü ve Uygarlığı*, 47.

⁹ Fecri Polat, *Doğu Anadolu Yayla Kültürü ve Yayla Mimarisi* (Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011), 33.

¹⁰ Karpuz - Bakır, “Türkiye’de İkinci Konut Olarak Yayla, Mezra ve Tatil Evleri”, 302.

bölgesini yaylak olarak kullanmışlardır. Oğuzlar, 10. yüzyılın başlarında bahar mevsiminin gelmesiyle Maverâünnehir'in yüksek rakımlı bölgelerinden kuzey kesimlere doğru göç yaparak Embe Irmağı kıyısı, Mangışlak ile Aral arasını yaylak alanı olarak kullanmışlardır.¹¹ Oğuzlar, 11. yüzyıldan itibaren Türkmen şeklinde isimlendirilmiştir. Bu isimlendirme, Maverâünnehir'de bulunan yerli Müslümanlarca İslam dinine giren Oğuzları ayırt etmek için kullanılmıştır.¹² Oğuzlar, baharın gelmesiyle beraber Karakom'a ve kuzeybatısında bulunan yaylalara göç eder; kışın ise Aşağı Seyhun kıyılarına geri dönmektedirler.¹³ Anadolu'da gerçekleştirilen yaylacılık faaliyetleri incelendiğinde, Türk boylarının Anadolu topraklarına gelmeden önce orada bulunan devletlerin hayat tarzlarında yaylacılık anlayışıyla ilgili bilgi bulunmamaktadır. Göçebe anlayışına sahip boylar Anadolu'da yaylacılık kültürünün ortaya çıkmasına sebep olması kuvvetle muhtemeldir.¹⁴ Bu kültürel yapı, yalnızca mevsimsel hareketliliği değil aynı zamanda taşınabilirlik, işlevsellik ve doğayla uyum gibi mimari tasarım kararlarını da beraberinde getirmiştir. Orta Asya bozkırlarında sürdürülen konar-göçer hayatın mekânsal izdüşümlerinden biri olan geçme ve bindirme sistemine dayalı ahşap yapı tekniği özellikle Altay Dağları'ndaki Pazırık Kurganlarında bulunan mezar odalarına da benzemektedir. Bu yapılarda kullanılan ahşap kütüklerin, çantı sistemine benzer şekilde istiflenmesi dikkat çekicidir. Bu bağlamda, Kargı yaylalarındaki geleneksel ev mimarisi, eski Türk topluluklarının barınma kültürleriyle süreklilik gösteren bir mirasın parçası olarak değerlendirilmelidir. Toroslar'da gerçekleştirdiği saha araştırmasında bu hususa dikkat çeken Osman Kunduracı, Anadolu'daki geleneksel konut mimarisinin yalnızca yerel değil aynı zamanda Orta Asya kökenli konar-göçer kültürden de etkilendiğini vurgulamaktadır. Sofasız ve dış sofalı plan tiplerinin kaynağı olarak çadır mimarisi gösterilmekte, özellikle yayla evleri ile karaçadırlar arasındaki benzerlik ifade edilmektedir. Bu durumun, Orta Asya'dan taşınan göçebe yaşam biçiminin Anadolu'daki kırsal konut mimarisine yansıdığının detayları tartışılmıştır.¹⁵

Selçuklular Dönemindeki yaylak alanlar; geniş otlakları bulunan serin ve temiz çevreye sahip alanlar olarak ifade edilmektedir.¹⁶ Selçuklu döneminde Çerkeş kazasında yapılan araştırmalar neticesinde 29'dan fazla yaylak tespit etmiştir. Bu yaylaklar arasında Ala-geriş ve Bayraklı yaylağı, Berçin yaylakları örnek olarak verilebilir.¹⁷ Selçukluların öncülük etmiş oldukları, yörüklerin yerleştirilmesiyle ilgili politikalar, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde de devam

¹¹ Özcan Kayalı, 8.-11. Yüzyıllar Arasında Göçebe Türklerin Yaylak ve Kışlak Hayatı (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010), 50.

¹² Faruk Sümer, "Türkmenler", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 41/607.

¹³ Faruk Sümer, "Oğuzlar", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 33/325.

¹⁴ Mehmet Zaman vd., "Anadolu'da Yaylacılık Kültürü" (10. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2012), 29-30.

¹⁵ Osman Kunduracı, *Batı Toroslarda Bulunan Geleneksel Konutlar* (Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1995), 152.

¹⁶ Cevdet Yakupoğlu, "Selçuklulardan Bugüne Çankırı'nın Koçhisar Kazası Yaylakları ve Bunlara Konan Köyler", *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 2/2 (2015), 110.

¹⁷ Cevdet Yakupoğlu, "Selçuklular ve Beylikler Döneminde Çerkeş Kazası", *Çerkeş Araştırmaları*, ed. Ahmet Özcan (Ankara: Gece Kitaplığı, 2021), 1/53.

ettirilmiştir. Osmanlıda, konar-göçer toplumların kendilerine ait yaylak ve kışlak alanları bulunmaktadır.¹⁸ Osmanlı Döneminde, Anamas Dağı, Kızıl Dağı, Ketenlik, Melendiz Dağı Aladağ ve Toroslar gibi bölgeler yaylak alanlara örnek verilebilir.¹⁹ Osmanlı Döneminde göçler gerçekleştirilirken geçiş güzergâhı üzerinde bulunan yerleşik halkla göçebelere birtakım anlaşmazlıklar çıkmıştır. Bu anlaşmazlıkların giderilmesi için Osmanlı Devleti'nde, göçebelere yerleştirme politikaları uygulanmıştır. Bu politikalar sayesinde zamanla yerleşen göçebelere, yarı göçebeliliği benimseyerek yaylacılık faaliyetlerini devam ettirmiştir. Osmanlı'nın konar-göçer yaşam tarzını sürdüren insanları yerleşik hayata geçirmesi, göçebe anlayışının yok olup değişerek yerinin yaylacılıkla sürdürülen bir yaşam tarzına bırakmasına yol açmıştır.²⁰ Oğuzlar, Osmanlı Devleti'nden günümüze kadar Anadolu ve Rumeli bölgesinde "Yörük" veya "Türkmen" olarak adlandırılmışlardır.²¹ Yörük terimi, konar-göçer hayat tarzını sürdüren kesimini ifade ederken; yörüklük, bu geleneksel yaşam biçiminin devam ettirilmesine yönelik kültürel ve toplumsal pratikleri tanımlar.²²

Yayla alanları hukuki açıdan köylerin ortak malı olup/müşterek mülkiyet alanlarıdır. 1926 yılında çıkarılan Medeni Kanun yayla, kışla ve mera alanlarıyla alakalı yeni bir hüküm içermediği için 1858 yılında Osmanlı devrinde çıkarılan Arazi Kanunnamesi'ne göre işleme tabi tutulmaktadır. Arazi Kanunnamesi'nde bir alanın yayla olarak geçerli olabilmesi için yetkili makamlar tarafından köy ya da kasabalara tayin edilerek resmi olarak belgelendirilmesi gerekmektedir. Herhangi tayin edilmeyen bir alan, geniş bir zaman diliminde köy sakinlerinin yararlanması ve hayvanların otlatılması halinde yayla alanı olarak kabul edilmektedir. Yayla alanları hangi köye tayin edildiyse o köyün sakinleri tarafından kullanım haklarına sahiptirler. Eğer ki bir yayla alanı iki ya da daha fazla köye veya kasabaya tayin edilmiş ise bu alanlardan yararlanma ve kullanım hakları eşittir. Fakat yayla alanlar ortak kullanım alanı olduğundan kişisel mülk altına alınamaz.²³ 4342 sayılı mera yasasının önceki hükümleri ve yeni düzenlemeleriyle birlikte amacı; mera, yaylak, kışlak ve kamuya ait otlak ve çayırların belirlenmesi, sınırlandırılarak köy ve belediye tüzel kişiliği adına ayrılarak belirli kurallar çerçevesinde kullanılması, yapılacak bakım ve ıslah çalışmalarıyla beraber verimliliğin yükseltilerek sürdürülebilirliğinin sağlanması,

¹⁸ Ayşe Durdu, *Giresun'da Yayla Kültürü ve Geleneksel Yayla Evleri (Alucra ve Yağlıdere)* (Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011), 9.

¹⁹ Orhan Kılıç, "Yaylak ve Kışlak Arasında Geçen Bir Ömür: Osmanlı Döneminde Toroslarda Yörük Olmak", *Ermenek Araştırmaları*, ed. Hüseyin Muşmal vd. (Konya: Palet Yayınları, 2018), 1/307.

²⁰ Beyza Eroğlu, *Mersin Yayla Kültürü Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme* (Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023), 50-51.

²¹ Mehmet Ak, "Anamas Yaylaları ve Yörükler", *Asya Studies* 6/2 (2018), 2.

²² Yakup Yılmaz - Çetin Necat, "Ulla Johansen ve Mehmet Eroz'un Gözünden Yörüklerde Yayla Hayatı", *Yayla Kültürü ve Yaylacılık Sempozyumu (6-7 Kasım 2014)*, ed. Harun Tunçel (Bilecik, 2015), 1/28-29.

²³ Mecdî Emiroğlu, *Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık* (Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1977), 170-172.

denetlenmesi, korunması ve gerekli görüldüğü durumlarda kullanım maksadının değiştirilmesi gibi konuları kapsamaktadır.²⁴

Çorum ili, kuzeyde Sinop, kuzeydoğuda Samsun, kuzeybatıda Kastamonu, doğuda Amasya, güneyde Yozgat, batıda Çankırı, güneybatıda Kırıkkale ile çevrili olup Orta Karadeniz Bölümü'nün iç kısmında bulunmaktadır. Sınırları dolayısıyla farklı ilçelerde çeşitli iklim geçişleri görülebilmektedir. Kızılırmak Vadi havzasına açılan ilçe Osmancık-Tosya yolu üzerinde konumlanmıştır. 1956 yılında Çorum'a bağlanan ilçenin merkeze olan uzaklığı yaklaşık 106 km'dir. Kargı ilçesinin isminin nereden geldiği ve süreç içerisinde hangi isimlerle anıldığı konusu arşiv belgeleri üzerinden uzun soluklu çalışmayı gerekli kılmaktadır. Bu çalışmada konunun kapsamını genişletmemek adına bu bölüm mevcut kaynaklar üzerinden aktarılmıştır. Kargı ilçesinin sınırlarının bulunduğu alan, Strabon'un "Antik Anadolu Coğrafyası" isimli eserinde, Paphlagonia bölgesi içerisinde Blaene şehri olarak geçmektedir. Anadolu Selçuklu Devleti, Çobanoğulları ve Candaroğulları gibi farklı beylikler tarafından idare edilmiştir. Kargı ve çevresi, Yıldırım Bayezid döneminde, 1392 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bu bölgenin Osmanlı İmparatorluğu'nun idarî yapısına dâhil edilmesi, Anadolu'da Osmanlı merkezî otoritesinin güçlendirilmesi sürecinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Çaldıran Savaşı'nın (1514) ardından, Osmanlı ordusunun Doğu seferi dönüşünde güzergâh üzerindeki yerleşim birimlerinden biri olan Taşlıköy'den geçen Osmanlı komutanı Sinan Paşa, yerel halk tarafından karşılanmıştır. Rivayetlere göre, halk Sinan Paşa'yı ellerinde kargılarla karşılamış, bu durum hem yöre halkının Osmanlı ordusuna gösterdiği ilgiyi hem de bölgenin adının kökenine dair sözlü gelenekleri yansıtmaktadır. Böylece Sinan Paşa, ahaliyi "Kargılılar" olarak selamlayarak köylüleri bir araya getirmiştir. Ancak bu anlatım tarihî bir rivayet niteliğinde olup, kesin tarihsel belgelerle desteklenmesi gerekmektedir. Arşiv kayıtlarından anlaşıldığı kadarıyla 1514 yılından beri de "Kargı" olarak isimlendirilmiştir.²⁵

1. Kargıda Yaylacılık ve Bazı Yayla Evlerinin Mimari Özellikleri

Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde yerleşim seçiminde yeşil otlaklar ve tarıma elverişli alanlar belirleyici olurken; güney yarımkürede ise temel kriter, genellikle su kaynaklarına erişimdir.²⁶ Bu bağlamda, Kargı ilçesindeki yerleşimlerin oluşumunda iklim, yükselti ve bakı gibi fiziki coğrafya unsurlarının belirleyici olduğu görülmektedir. İlçede yer alan yayla yerleşimleri incelendiğinde, bu alanların özellikle hayvancılıkla uğraşan topluluklar tarafından, otlakların çevresinde konumlandırıldığı tespit edilmektedir. Yaylalarda yerleşime dair en erken izler, halk arasında "Yer Ev" olarak adlandırılan yapılarla temsil edilmektedir. Bu yapılar, bölgeye ilk yerleşen topluluklar tarafından barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla inşa edilmiştir. "Yer Evler", genellikle hayvanlar için inşa edilen kom ya da köm adı verilen ağullar ve çobanların geçici konaklamaları için yapılan kulübelere benzerlik göstermektedir. Söz konusu yapıların bir kısmı,

²⁴ Halil Akdeniz, "Meraların Tüzel Yapısı ve Bir Örnek Olay", *Harita ve Kadastro Mühendisliği Dergisi* 84 (1998), 78.

²⁵ Ahmet Yaylacı, *Dünden Bugüne Kargı* (Kargı: Kargı Belediyesi Yayınları, 2003), 43-50.

²⁶ Necdet Tunçdilek, "Türkiyede Yaylalar ve Yaylacılık", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi* 7/14 (1964), 19.

toprağa gömülü ve tek hacimli olacak şekilde inşa edilmiştir. Ancak zamanla bölgedeki nüfusun artması, mevcut yer evlerin yetersiz kalmasına ve daha geniş yaşam alanlarına duyulan ihtiyacın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu doğrultuda, inşa tekniklerindeki gelişmelere paralel olarak çift katlı, çok mekânlı ve bindirme (çanti) tekniğiyle inşa edilen yapılara geçiş yapılmıştır. İki katlı çanti yapılar bölgede yaygın hale gelerek yayla alanlarında ve ilçe merkezlerinde de kullanılmıştır. Kargının Karadeniz bölgesi içerisinde yer alması nedeniyle ormanlık alanların yoğun olması ahşap malzemeyi tercih edilebilir hale getirmiştir. Çanti/Çandı, ağaçların birbiri üzerine yığılmasıyla inşa edilen geleneksel yapım tekniğidir.²⁷ Bu yapıları oluşturmak için tomruklar kullanılmaktadır.²⁸ Çanti veya çatma denilen bu teknikte oluşturulan evlerin duvarları, ağaçların uç kısımlarında açılan “U” biçimindeki çentiklere oturtulmasıyla yapılmaktadır.²⁹ Bu tekniğin bilinen erken örnekleri arasında, Zonguldak İnönü Mağarası kazılarında elde edilen buluntular yer almaktadır. Söz konusu bulgular arasında, birbirine geçme tekniğiyle birleştirilmiş ahşap parçaların bulunması, bu inşa sisteminin Bronz Çağı'nda da kullanıldığını belgelemesi açısından dikkat çekicidir. Bu durum, geçme tekniğinin Anadolu'daki yapı geleneği içerisinde oldukça köklü bir geçmişe sahip olduğunu göstermektedir.³⁰

Şekil 1: Çorum - Kargı İlçe Haritası³¹

²⁷ Ekrem Hakkı Ayverdi, *İstanbul Mimari Çağının Menşei Osmanlı Mimarisinin İlk Devri 630-805 (1230-1402)* (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti-İstanbul Enstitüsü Bahâ Matbaası, 1966), 120.; Oktay Gündoğdu, “Sosyo-Kültürel Mirasın Buluşma Noktası: İskilip'teki Köy Odalı Çanti Camiler”. *Hitit İlahiyat Dergisi* 23/2 (Aralık 2024), 1043.; Oktay Gündoğdu, “Geleneğin Devamı: Çorum/Bayat'ta Çanti Tekniğinde İnşa Edilmiş Camiler”. *İSTEM* 43 (Haziran 2024), 384.

²⁸ Doğan Hasol, *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü* (İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, 1979), 120-121.

²⁹ Haşim Karpuz, “Halk Mimarimizde Ahşap Yığma ‘Çanti’”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi* (Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1987), 166.

³⁰ Barbaros Yaman - Hamza Ekmen, “Waterlogged wood remains found in a Late Bronze Age settlement (İnönü Cave) on the Western Black Sea coast of Türkiye”, *Journal of Archaeological Science: Reports* 52 (2023), 3-5.

³¹ “İlçe Haritaları-Kargı” (2025).

Tablo 1: Kargı Yaylalarından Örnekler (Yaylacı, 2003: 199; İçişleri Bakanlığı, 2025).

Çatma Oluk Yaylası	Erkeç Yaylası	Kalinse Yaylası	Koru Yaylası	Çatma Oluk Yaylası
Çiftepınar Yaylası	Gölet Akkayası Yaylası	Karakise Yaylası	Mehmedülü Yaylası	Çiftepınar Yaylası
Doğulca Yaylası	Göl Yaylası	Kayhan Yaylası	Yeşilköy Yaylası	
Abdullah Yaylası	Bozsöküsü Yaylası	Gölet Yaylası	Kargı Yaylası	Pelitözü Yaylası
Acakise Yaylası	Çakırlar Yaylası	Gölköy Yaylası	Kaslı Yaylası	Safranlar Yaylası
Akbelen Yaylası	Çal Yaylası	Gülücük Yaylası	Katırlı Yaylası	Sünnük Yaylası
Akkaya Yaylası	Çalca Yaylası	Haceple Yaylası	Kavak Yaylası	Taşlı Yaylası
Akkise Yaylası	Çatak Yaylası	Hacıahmet Yaylası	Kedici Yaylası	Tekkeşin Yaylası
Akkuşyuvaan Yaylası	Çetmi Yaylası	Hacıköy Yaylası	Kırkpöge Yaylası	Uzsökü Yaylası
Aksu Yaylası	Çiçek Yaylası	Haynaz Yaylası	Kızıloluk Yaylası	Yağcılar Yaylası
Aşağı Yayla	Çobanlar Yaylası	Kabakçı Yaylası	Kirençalı Yaylası	Yaylacı Yaylası
Aşağıgöl Yaylası	Doğuca Yaylası	Kabaklukaya Yaylası	Kuzukulağı Yaylası	Yivren Yaylası
Bademci Yaylası	Düvençukuru Yaylası	Karaağaç Yaylası	Kürtler Yaylası	Yukarı Yayla
Bağuslu Yaylası	Eğilcek Yaylası	Karagöl Yaylası	Maksutlu Yaylası	Yukarıakpınar Yaylası

Bayat Yaylası	Erkeç Yaylası	Karandul Yaylası	Mora Yaylası	Yukarıgöl Yaylası
Boğazbaşı Yaylası	Göçen Yaylası	Karaoluk Yaylası	Örencik Yaylası	
Bohçalı Yaylası	Gölceğiz Yaylası	Karatuzla Yaylası	Pelitçik Yaylası	

Tepelice Köyü - Yayla Mahallesi Evi

Çorum ili Kargı ilçesi Tepelice Köyü Yayla Mahallesi'nde 41°14'53.62" N - 34°28'45.05" E koordinatlarında 1567 m yükseklikte konumlandırılan ev, zemin + 1 kat olarak inşa edilmiştir. Eğimli topoğrafyada doğu-batı doğrultusunda konumlandırılan bu evin zemin katı, ahır olarak kullanılmıştır. Bölgenin ormanlık alanlarından temin edilen tomrukların uç kısımlarına açılan U biçimli çentiklerle, bindirme tekniğinde çantı yapılar inşa edilmiştir. Yayla alanında 10'dan fazla bu türde yapının inşa edildiği görülmektedir. Yapı köşeleri zeminden taşlarla yaklaşık 0.40 m yükseltilerek subasman alanları oluşturulmuştur. Taşların tomruklarla birleştiği yerlere de ahşabın yüzeylerine yuvalar oluşturularak taş zemine oturtulması sağlanmıştır. Ardından farklı yönlerde kısa ve uzun kenar tomrukları yerleştirilerek zemin katın ahır bölümü oluşturulmuştur. Altı perde tomrukla örülen bu alanın merkezine kapı açılmış; kapının üzerindeki doğu yönlü tomruklarla sofa, kuzey yönlü tomruklarla ise abdestlik ve lavabo alanı oluşturulmuştur. Sofa alanının üzerinde ise on sıra perde duvar, örgü bindirme tekniğiyle yükselerek tek mekânlı alanı oluşturmaktadır. Mekânın sofa alanına çıkışı kuzeydoğu köşeye açılan bir kapıyla sağlanmaktadır. Beşik çatıyla örtülü bu yapının uzun süredir kullanılmadığı, neme maruz kalmış malzeme deformasyonlarından ve yıkımlarından anlaşılmaktadır. Yapının gerek ahır üstü tek mekân plan tipinde inşa edilmesi gerek cephe düzeni gerekse malzeme-teknik özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın sonlarında inşa edilmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Şekil 2. Tepelice Köyü - Yayla Mahallesi Evi (O. Gündoğdu 2024)

Şekil 3. Tepelice Köyü - Yayla Mahallesi Çantı Evlerinden Genel Görünüm (O. Gündoğdu 2024)

Şekil 4. Tepelice Köyü - Yayla Mahallesi Evi ve Yaylanın Coğrafi Konumu, Google, Google Maps (Erişim Kasım 2024).

Akkaya Köyü Sadık Gültekin Yer Evi

Çorum ili Kargı ilçesi Akkaya Köyü, Çetmi Mahallesi'nde Sadık Gültekin'e ait "Yer Evi" 41°12'28.50" N - 34° 39'56.33" E koordinatlarında 1552 m yükseklikte konumlandırılan ev, tek mekânlı plan tipinde inşa edilmiştir. Bölgede "Yer Ev" olarak bilinen bu tür yapılar yayla mimarisindeki çift katlı bindirme tekniğiyle inşa edilmiş yapıların ilk örnekleri olarak oluşturulmuştur. İlk dönemlerde yayladaki insanların barınmasında kullanılan bu evlerin zamanla hayvanlar için kullanılan yerlere dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır. Tek mekânın ihtiyacı karşılayamaması, insanların yaşam kalitesini artırma arzusuyla yeni binalara taşınmalarına neden olmuştur. Bu evde yedi sıra ahşap perdeyle karaboğaz geçme tekniği kullanılarak mekânın duvarları oluşturulmuştur. Güneydeki açıklıktan iç mekâna giriş sağlanmaktadır. Yapının içine toprak dolgulu sedirle oturma alanı yapılmıştır. Diğer cephelerinde açıklık bulunmayan yapı, alaturka kiremitli beşik çatıyla örtülüdür. Uzun süredir kullanılmadığı, tomrukların içlerindeki nem ve yağış nedeniyle oluşan çürümelerden anlaşılmaktadır. 20. yüzyılın başlarında inşa edilmiş olabileceği düşünülmektedir.

Şekil 5. Akkaya Köyü - Çetmi Mahallesi - Sadık Gültekin Yer Evi (O. Gündoğdu 2024)

Akkaya Köyü Abdullah Lafal Evi

Çorum ili Kargı ilçesi Akkaya Köyü, Çetmi Mahallesi'nde Abdullah Lafal'a ait $41^{\circ}12'29.94''N - 34^{\circ}39'54.53''E$ koordinatlarında ve 1557 m rakımda konumlanan geleneksel konut, zemin + 1 kat olacak şekilde inşa edilmiştir. Eğimli bir topoğrafyada, kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilen yapının zemin katı, özgün işlevi itibarıyla ahır olarak kullanılmıştır. Bu tür yamaç yerleşimlerinde, topoğrafyanın eğimi mekân tasarımını doğrudan etkilemekte; alt kotta kazanılan alanlar farklı işlevlerle değerlendirilmektedir. Söz konusu yapıda da benzer bir düzenlemenin yapıldığı anlaşılmaktadır. Yapının kuzey yönünde yer alan büyük kaya kütleleri hem zemin hem de üst katın taşıyıcı unsurları için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Bu kaya kütleleri, üst kat için zemin, alt kat için ise doğal bir tavan desteği işlevi görmektedir. Bu bağlamda, yapıların ana kaya üzerine oturtulması; ahşap yapı elemanlarının nem, sıyan yağmur suları, haşere tahribatı ve zemin kaynaklı deprem etkilerinden korunmasına olanak sağlamaktadır. Zemin kattan, doğu cephesine yerleştirilen ahşap merdiven aracılığıyla üst kata ulaşılmakta; burada sofa, abdestlik ve lavabo gibi yardımcı mekânlara geçiş sağlanmaktadır. Üst kat giriş kapısı tek kanatlı ahşap, iç mekândaki oda kapısı ise demir malzemeden imal edilmiştir. Mahremiyetin sağlanması amacıyla tuvalet, sofanın kuzey cephesine yerleştirilmiş ve sofadan kapı ile ayrılmıştır. Yapının aydınlatması, doğu ve batı cephelerdeki pencere açıklıklarıyla sağlanmaktadır. Güney cephede yer alan sofa ve abdestlik bölümlerinde daha geniş açıklıklara sahip pencereler kullanılmıştır. Yapı, yatay ve dikey doğrultuda yerleştirilen ahşap elemanlarla, geleneksel çantı (bindirme) tekniğiyle inşa edilmiştir. Her bir taşıyıcı ayak, taş kaideler üzerine oturtulmuştur. Güney köşelere ve orta aksa yerleştirilen

ahşap direklerin yanı sıra, kuzey cephedeki eğimli araziye oturtulan büyük öz parçaları taşıyıcı unsurlar olarak değerlendirilmiştir. Zemin kat duvarları, toplam on sıra ahşap perde kullanılarak, yöreye özgü “kurtboğaz geçme” tekniğiyle oluşturulmuştur. Bu teknik, yayla evlerinde sıkça rastlanan geleneksel bir uygulamadır. Karadeniz Bölgesi’nin genel yerleşim özelliklerine paralel olarak, su kaynağına ulaşım problemi bulunmayan bölgelerde yapılar, araziye yayılmış şekilde ve birbirinden uzak biçimde konumlandırılmıştır. Bu durum, yayla yerleşimlerinin dağınık bir yerleşim deseni sergilemesine neden olmaktadır. Yapının üzeri, beşik çatıyla örtülmüş ve çatı örtüsü olarak alaturka kiremit kullanılmıştır. Genel plan tipi itibarıyla “ahır üstü tek mekân” anlayışıyla inşa edilen yapının cephe düzeni, yapı malzemesi ve inşa teknikleri göz önüne alındığında, bu konutun 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde inşa edilmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Şekil 6. Akkaya Köyü - Çetmi Mahallesi - Abdullah Lafal Evi (O. Gündoğdu 2024)

Akkaya Köyü Süleyman Bedir Evi

Çorum ili Kargı ilçesi Akkaya Köyü, Çetmi Mahallesi’nde Süleyman Bedir’e ait $41^{\circ}12'29.66''$ N - $34^{\circ}39' 53.78''$ E koordinatlarında 1556 m yükseklikte konumlandırılan ev, zemin + 1 kat olarak inşa edilmiştir. Mekânın duvarları zemin katta toplamda yedi sıra ahşap perdeyle karaboğaz geçme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Zemin kat tavanı, belirli aralıklarla yerleştirilen ahşap kirişler aracılığıyla üst kat için taşıyıcı bir zemin işlevi görmektedir. Bu kirişlerin üzerine, toplamda on sıra hâlinde yükseltilmiş ahşap perdelerle karaboğaz geçme tekniği uygulanarak üst katın duvarları inşa edilmiştir. Kuzey-güney doğrultusunda konumlandırılan bu evin zemin katı, özgün halinde ahır olarak kullanılmıştır. Çantı tekniğiyle inşa edilen evin girişi, batı cephedeki ahşap merdivenlerle sağlanmaktadır. Girişten sonra sofa ve abdestlik alanına geçilmektedir. Kuzey cephesi dışında diğer cepheler pencerelerle dışarı açılmaktadır. Üst kat planı zemin kat planına göre güney yönünde uzatılmıştır. Bu bölümün zemini, taş kaideli üç ahşap direklerle desteklenen ve sofa olarak kullanılan alandır. Ahır bölümünün girişi güney cephenin merkezine yerleştirilmiştir.

Bu alan daha sonraki yıllarda kuruluk olarak değerlendirilmiştir. Yapının batı cephesi hariç, diğer cepheleri yakın tarihlerde çimentoyla sıvanmıştır. Evin kapıları ve pencereleri ahşap doğramadan yapılmıştır. Beşik çatıyla örtülü yapı, alaturka kiremitle kaplanmıştır. Yapının gerek ahır üstü tek mekân plan tipinde inşa edilmesi gerek cephe düzeni gerekse malzeme-teknik özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde inşa edilmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Şekil 7. Akkaya Köyü - Çetmi Mahallesi - Süleyman Bedir Evi (O. Gündoğdu 2024)

Akkaya Köyü Ali Kuzu Evi

Çorum ili Kargı ilçesi Akkaya Köyü, Çetmi Mahallesi'nde Ali Kuzu'ya ait 41°12'27.16" N - 34°40'1.19" E koordinatlarında 1549 m yükseklikte konumlandırılan ev, zemin + 1 kat olarak inşa edilmiştir. Eğimli bir topoğrafyada doğu-batı doğrultusunda konumlandırılmıştır. Arazinin yapısı nedeniyle ana kaya üzerine oturan zemin katta ahır olarak kullanılan mekânın ön tarafı batı yönünde uzatılmıştır. Ahşap direklerle taşınan üst katın sofa bölümü ise abdestlik ve lavabo alanı olarak kullanılmaktadır. Yapıya giriş kuzeybatı cephesinden; ahıra giriş ise batı cephesinden sağlanmaktadır. Ahırın kapısı cephenin merkezine gelecek şekilde düzenlenmiştir. Bu alan daha sonra güney istikametinde genişletilmiştir. Yapının güney cephesi hariç diğer cephelerine pencere yerleştirilmiştir. Karaboğaz geçme tekniğiyle inşa edilen çantı tekniği ile inşa edilen yapının alt katı yedi sırayken; üst katı on sıra ahşap perde duvarla örülmüştür. Kirişler üzerinde batı bölüm uzatılırken doğusu uzatılmamıştır. Diğer yayla evlerinde olduğu gibi yerleşim dağınıktır. Beşik çatıyla örtülü yapının özgün bölümü alaturka kiremitle kaplanmıştır. Yapının gerek ahır üstü tek mekân plan tipinde inşa edilmesi gerek cephe düzeni gerekse malzeme-teknik özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde inşa edilmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Şekil 8. Akkaya Köyü - Çetmi Mahallesi - Ali Kuzu Evi (O. Gündoğdu 2024)

Akkaya Köyü Mahmut Evirgan Evi

Çorum ili Kargı ilçesi Akkaya Köyü, Çetmi Mahallesi'nde Mahmut Evirgan'a ait $41^{\circ}12'29.29''$ N - $34^{\circ}40'1.24''$ E koordinatlarında 1547 m yükseklikte konumlandırılan ev, zemin + 1 kat olarak inşa edilmiştir. Kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilen evin zemin katı, özgün planında karaboğaz geçme tekniğiyle inşa edilerek beş sıra perde duvarla oluşturulmuştur. Üst kat ise toplamda on sıra ahşap perde duvarın bindirme tekniğiyle inşa edilmiştir. Tek mekânlı düzende inşa edilen yapının alt katı direklerle desteklenmektedir. Yapının abdestlik ve lavabo bölümü batı bölümüne, giriş ise doğu'ya yapılmıştır. Mekânlara giriş kapıları üst katta güneydoğu köşesine yerleştirilmişken, zemin katta mekânın merkezine yerleştirilmiştir. Mekânın küçük boyutlardaki pencereleri özgün formunu korumaktadır. Yapıyı oluşturan özlere (tomruk) karaboğaz geçme tekniğine göre uç kısımlarından U biçiminde oyuklar açılmakta ve bu açılan oyuklar sayesinde tomruklar birbirine oturtularak evin duvarları inşa edilmektedir. Örtü, beşik çatı şeklinde oluklu kiremitle kaplanmıştır. Örtünün hasar almasından dolayı yağmur, kar gibi olumsuz hava koşulları eve doğrudan zarar vermektedir. Bu hasarlar yapıda kullanılan ahşabın içerisinde bakteri ve mantar gibi canlıların oluşmasına neden olmaktadır. Tomruklarda renk değişimleri, açılma ve yarılmalardan dolayı yapının strüktürü zarar görmüştür. Yapının gerek ahır üstü tek mekân plan tipinde inşa edilmesi gerek cephe düzeni gerekse malzeme-teknik özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde inşa edilmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Şekil 9. Akkaya Köyü - Çetmi Mahallesi - Mahmut Evirgan Evi (O. Gündoğdu 2024)

Akkaya Köyü Ömer Evirgan Evi

Çorum ili Kargı ilçesi Akkaya Köyü, Çetmi Mahallesi'nde Ömer Evirgan'a ait 41°12'29.85" N - 34°40'1.32" E koordinatlarında ve 1550 m rakımda konumlanan geleneksel konut, zemin + 1 kat olarak inşa edilmiştir. Doğu-batı doğrultusunda yerleştirilen yapının zemin katı, özgün planlamasında ahır işleviyle kullanılmıştır. Yapıya giriş, doğu cephesinde basamaklarla çıkılan kapı aracılığıyla sağlanmaktadır. Sofa ve abdestlik gibi yardımcı mekânlara dair günümüze herhangi bir yapı izi ulaşmamıştır. Bununla birlikte, yapının alt ve üst kat cephelerinde pencere açıklıklarına rastlanmamaktadır. Üst kat duvarları, yedi sıra uzun ve yedi sıra kısa ahşap elemanın bindirme ve geçme tekniğiyle örülmesi suretiyle oluşturulmuştur. Katlar arasında ahşap kirişler kullanılarak hem zemin katın tavanı hem de üst katın döşemesi teşkil edilmiştir. Yapının toprakla temas eden alt bölümlerinde, ahşap malzemenin nem ve biyolojik bozulmalardan korunması amacıyla taş kaideler kullanılmıştır. Bu yöntem, geleneksel yayla evlerinde sıklıkla başvurulan bir koruma tekniğidir. Üzeri beşik çatı ile örtülen yapı, alaturka kiremitle kaplanarak tamamlanmıştır. Plan tipi, cephe düzeni, yapı malzemesi ve inşa teknikleri dikkate alındığında, söz konusu yapının 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde inşa edilmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Şekil 10. Akkaya Köyü - Çetmi Mahallesi - Ömer Evirgan Evi (O. Gündoğdu 2024)

Şekil 11. Akkaya Köyü - Çetmi Mahallesi Yayla Evlerinin Coğrafi Konumu, Google, Google Maps.

Çobanlar Köyü Eynönü Yaylası Çantı Ev 1

Çorum ili Kargı ilçesi Çobanlar Köyü, Eynönü Yaylası'nda bulunan $41^{\circ}14'15.22''$ N - $34^{\circ}33'27.56''$ E koordinatlarında 1567 m yükseklikte konumlandırılan ev, zemin + 2 kat olarak inşa edilmiştir. Eğimli topoğrafyada doğu-batı doğrultusunda konumlandırılan bu evin zemin katı, ahır olarak kullanılıp katın aydınlatılması ve havalandırılması için pencere açıklığı bulunmaktadır. Bu tip yamaç yerleşimlerinde evlerin konumlandırılması kot farkını kendiliğinden sağladığı için eğimin yönüne doğru mekânı uzatarak kullanmak, alt katta bir odanın oluşmasını sağlamaktadır. Bu evde de aynı durumun uygulandığı anlaşılmaktadır. Kuzeydeki büyük kayanın alt ve üst kat özleri için sağlam zemin oluşturması inşa teknikleri açısından tercih edilen bir durum olmuştur. Bu kayanın üzeri birinci kat için zemin, alt kat için tavanın desteklenmesi anlamına gelmektedir. Bununla birlikte ahşabın kaya üzerine yerleştirilmesi, malzemeyi yağışlar nedeniyle oluşacak nemden, depremde oluşacak tahribattan ve haşerelerden korumaktadır. Birinci kat küçükbaş hayvanların kullanımına ayrılırken onun üzerindeki mekân büyükbaş hayvanların yaşam alanıdır. Yayla mimarisinin en önemli unsuru hayvancılık sonucu ortaya çıkan ihtiyaçların yaşam alanının

elverdiği ölçüde biçimlenmesidir. Bu arazide temel geçim kaynağının hayvancılık olması buna yönelik alanların çeşitlenmesini sağlamaktadır. Bu evde iki katın hayvanlar için ayrılması bir bakıma en üst mekânın konforunu oluşturmaktadır. Coğrafyanın eğilimli yapıda olması, oksijenin bol olması ve katların yükseldikçe görüş alanı vermesi gibi hususlar bu yapılarda yaşam şartlarını konforlu hale getirmektedir. Bir anlamda da malzemenin teknikle buluşması sonucu mukavemet oluşturan dayanaklı bir inşa sisteminin oluşmasını sağlamıştır. Kuzey cephenin darabana ile kapatılması ısı kaybının önüne geçmek ve yağışlardan sakınmak maksadıyla yapılmaktadır. Cephelerde pencerelerin sayısının az olması da bu nedenledir. Buna ek olarak ölçülerinin küçük olması bu yapıların özgün mimari formunu koruduğunu göstermektedir.

Eğimli arazide zemin kat yedi sıra ahşap perde duvar örgüyle yükselirken onun üzerindeki kirişler doğu istikamette uzatılarak üstteki mekân için destek oluşturma, alanı genişletme hedeflenmiştir. Zemin kata giriş kuzey cephesindeki tek kapıyla sağlanmaktadır. Bu katın tek açıklığı ahırın gübresini doğu cephesinden atmaya yarayan pencere oluşturmaktadır. Kirişlerin üzerinde ise sekiz sıra ahşap perdenin üst üste yerleştirilmesiyle birinci kat oluşturulmuştur. Bu katın cepheleri de sağır olup giriş kapısı ve gübreyi atmak için kullanılan merkezdeki pencere dışında başka açıklık bulunmamaktadır. Arazinin üst kotundaki giriş sayesinde büyükbaş hayvanların yaşam alanlarına ulaşmaları kolaylaştırılmıştır. Bunun üzerinde de sofa alanını oluşturmak için doğu yönüne doğru uzayan bir alan bulunmaktadır. Merdivenler yapının batı köşesinden başlamak üzere doğu köşesine kadar uzanarak sahanlıkla sofaya bağlanmaktadır. Doğru cephesi’de darabana ile kapatılarak bir pencereyle sofa alanı aydınlatılmıştır. Karaboğaz geçme tekniğiyle inşa edilen bu evler beşik çatıyla örtülmektedir. Yapının gerek ahır üstü mekânları gerek cephe düzeni gerekse malzeme-teknik özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ilk çeyreğinde inşa edilmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Şekil 12. Çobanlar Köyü - Eynönü Yaylası Çantı Ev 1 (O. Gündoğdu 2024)

Çobanlar Köyü Eynönü Yaylası Çantı Ev 2

Çorum ili Kargı ilçesi Çobanlar Köyü, Eynönü Yaylası'nda bulunan $41^{\circ}14'15.77''$ N - $34^{\circ}33'28.55''$ E koordinatlarında 1561 m yükseklikte konumlandırılan ikinci ev, zemin + 1 kat olarak inşa edilmiştir. Eğimli topoğrafyada doğu-batı doğrultusunda konumlandırılan bu evin zemin katı, ahır olarak kullanılmıştır. Karaboğaz geçme tekniğinde inşa edilen yapının zemin katı, doğu istikametinde direklerle desteklenmektedir. Orta bölümde geçmelerin olduğu alan taş bloklara oturtularak ahşap yapıda mukavemet elde edilmiştir. Arazi eğiminin doğuya doğru olması bu alanın alt kotunda oluşacak boşluğun direklerle taşınmasını gerekli kılmıştır. Yapının doğusundaki bu alan küçükbaş hayvanlara, batısındaki alan ise büyükbaş hayvanlara ayrılmıştır. Yapının batı bölümü yamaca yaslanarak mukavemet oluşturulmuştur. Birinci kata çıkış güney cepheye yerleştirilen merdivenle sahanlık ve sofa alanına ulaşmaktadır. İnsanların yaşam alanı batı bölüme doğru uzatılarak ahırın üstüne yerleştirilmiştir. Isı kaybını önlemek amacıyla uygulanan bu yöntem kırsal mimarinin en çok tercih edilen unsurlarından birisidir. Merdivenlerin cephesi darabanalarla kapatılmıştır. Yapının sofa alanı diğer örneklerle göre büyük tutularak iki oda şeklinde düzenlenmiştir. Sofaya açılan odanın doğu istikametinde genişletilmek amacıyla uzatıldığı kirişlerden anlaşılmaktadır. Zeminden itibaren direklere oturtulan özlerin üzerinde kirişler ve dokuz ahşap perde duvar çantı tekniğiyle yerleştirilmiştir. Yatay ahşapların üzerine bir sıra dikey bir sıra yatay ahşap yerleştirilerek kirişler sayesinde tavan ve zemin

meydana getirilmiştir. Daha sonra odaların başladığı alanda toplamda on sıra perde duvarla yapının üst kotu oluşturulmuştur. Beşik çatıyla örtülü yapı, alaturka kiremitle kaplanmıştır. Ancak yapının örtüsünde bakımsızlıktan dolayı deformasyon ve yıkım meydana gelmiştir. Yapının gerek ahır üstü tek mekân plan tipinde inşa edilmesi gerek cephe düzeni gerekse malzeme-teknik özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde inşa edilmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Şekil 13. Çobanlar Köyü - Eynönü Yaylası Çantı Ev 2 (O. Gündoğdu 2024)

Çobanlar Köyü Eynönü Yaylası Çantı Ev 3

Çorum ili Kargı ilçesi Çobanlar Köyü, Eynönü Yaylası'nda, 41°14'16.10" N - 34°33'29.65" E koordinatlarında ve 1560 m rakımda konumlanan ev, zemin + 1 katlı olarak inşa edilmiştir. Doğu-batı doğrultusunda ve eğimli bir topoğrafyada yer alan yapının zemin katı ahır olarak kullanılmıştır. Arazi eğimini telafi etmek amacıyla zemin kat, ahşap direkler üzerine oturtularak tesviye edilmiştir. Bu katta yedi sıra ahşap perde duvar örülerek taşıyıcı sistem oluşturulmuş, üzerine yerleştirilen kirişlerle üst katın tabanı teşkil edilmiştir. Yapının diğer örneklerden farklı olarak hem kuzey hem güney yönlerinde mekânsal genişlemelere sahip olduğu görülmektedir. Kuzey cephedeki merdivenlerle sofa alanına ulaşılmakta, abdestlik ve lavabo gibi yardımcı mekânlar ise kuzey-güney doğrultusunda uzatılan özler aracılığıyla genişletilmiştir. Benzer şekilde, doğu cephede de sofanın uzatılmasıyla yaşam alanı büyütülmüştür. Zemin kattaki ahır bölümüne batı cepheden, üst kata ise güney cepheye eklenen merdivenlerle erişilmektedir. Üst katın tüm cepheleri ile merdiven bölümü darabanalarla kapatılarak mekân korunmuştur. Ahırda hayvan gübresinin dışarı atılmasını sağlayan doğu cephedeki pencere açıklığı, bu alanın evin arka kısmı olduğunu göstermektedir. Yapı, yöreye özgü karaboğaz geçme tekniğiyle inşa edilmiş olup

üzeri Marsilya tipi kiremit kaplı beşik çatı ile örtülmüştür. Plan tipi, cephe düzeni, yapı malzemesi ve inşa tekniği dikkate alındığında, bu konutun 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde inşa edilmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Şekil 14. Çobanlar Köyü - Eynönü Yaylası Çantı Ev 3 (O. Gündoğdu 2024)

Şekil 15. Çobanlar Köyü - Eynönü Yayla Evlerinin Coğrafi Konumu, Google, Google Maps.

Uzunyurt Köyü Çantı Ev

Çorum ili Kargı ilçesi Uzunyurt Köyü, Yayla Mahallesi'nde 41°14' 10.15" N - 34° 29' 6.66" E koordinatlarında 1337 m yükseklikte konumlandırılan ev, zemin + 1 kat olarak inşa edilmiştir. Doğu-batı doğrultusunda konumlandırılan bu evin zemin katı ahır olarak kullanılmıştır. Yapının uzun zamandır kullanılmaması önemli ölçüde tahribata uğramasına yol açmıştır. Karaboğaz geçme tekniğiyle inşa edilen yapının ahır bölümü yedi sıra özüün, bindirme tekniğiyle üst üste yerleştirilmesiyle beden duvarları oluşturulurken onun üzerine binen kirişlerle üst katın tabanı oluşturulmaktadır. Bu bölümde de yedi sıra ahşap perde duvar karaboğaz geçme tekniğiyle üst üste yerleştirilerek birinci kat yükseltilmiştir. Güney cepheden merdivenlerle çıkılarak girişe varılarak kuzeydoğu köşesine açılan kapıdan iç mekâna girilmektedir. Bugün kullanılamaz olan yapının örtüsü tamamen yıkılmıştır. Yapının gerek ahır üstü tek mekân plan tipinde inşa edilmesi

gerek cephe düzeni gerekse malzeme-teknik özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde inşa edilmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Şekil 16. Uzunyurt Köyü - Yayla Mahallesi Çantı Ev (O. Gündoğdu 2024)

Şekil 17. Uzunyurt Köyü - Yayla Mahallesi Çantı Ev'in Coğrafi Konumu, Google, Google Maps.

Değerlendirme

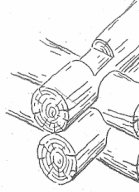
Yaylalar, geleneksel yaşam pratiklerinde önemli bir rol oynayan ve mevsimsel kullanıma dayalı stratejik alanlardır. Yaz aylarında hayvancılık faaliyetleri, hayvansal ürün üretimi ve rekreasyonel amaçlı kullanımıyla bölge ekonomisine ve sosyal yaşantıya katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, yaylaların yerel toplumların geçim stratejilerinde ve kültürel dokusunda merkezi bir

konuma sahip olduğu söylenebilir. Çorum il sınırları içerisinde özellikle Kargı ve kuzey ilçelerinde, Karadeniz Bölgesi'nin karakteristik iklim özellikleri ve kültürel mirası görülebilmektedir. Bu coğrafyada, topoğrafik yapı ve kültürel öğeler Karadeniz'le benzerlik göstermektedir. Ahşap işçiliğinin geleneksel formlarından olan çantı yapılar, bölgede yaygın şekilde karşılaşılan mimari unsurlardır. Bu tür yapılar arasında türbeler, ambarlar, samanlıklar, aralıklar, camiler ve mektepler yer almaktadır.

Giriş cephelerinde zemine paralel yerleştirilen ahşap hatılların ortası kanal şeklinde oyularak dikme elemanların bu kanallara geçirilmesiyle inşa edilen bu yapıların diğer cephelerinde karaboğaz ve kurtboğaz geçme teknikleri uygulanmıştır. Yaklaşık bir insan boyutundaki duvar yüksekliği nedeniyle “Yer Ev” olarak adlandırılan bu yapıların benzer örneklerine Osmancık ilçesinin köylerinde de rastlanmıştır. Tahrip olmuş örneklerde iç mekânda merkezi konumda bir ocak ve yan duvarlara bitişik sedirler tespit edilmiştir. Zaman içinde mimaride gözlenen gelişmeler, mekân kurgusunun çeşitlenmesi ve kat sayısının artması şeklinde kendini göstermiştir. Özellikle zemin kat üzerine birinci katın eklendiği “ahır üstü ev” tasarımları yaygınlık kazanmış daha gelişmiş örneklerde ise zemin + birinci kat + ikinci kat düzeninde fonksiyonel dağılım gözlemlenmiştir. Bu tip yapılarda zemin katta küçükbaş, birinci katta büyükbaş hayvanların barındırıldığı en üst katın ise insan yaşam alanı olarak düzenlendiği belirlenmiştir. Yapıların konumlandırılmasında topoğrafyanın belirleyici rol oynadığı, eğimli arazilerde batıdan doğuya eğim durumunda girişin batı yönündeki düz zemine yapıldığı ve doğu yönüne uzatılan yapı köşelerine destek direkleri yerleştirildiği gözlemlenmiştir. Bu strateji sayesinde hem ek kat kazanılmış hem de yapı yükünün eşit dağılımı sağlanarak strüktürel stabilite artırılmıştır. Katlar arasında uzatılan kirişlerle üst katlarda mekân ölçülerinin genişletilebildiği tespit edilmiş olup bu detaylar bölgenin mimari gelişim sürecini yansıtan karakteristik özellikler olarak değerlendirilebilir. Çalışma bulguları, geleneksel çantı mimarisinin teknik evrimi ve yöresel uygulamaları hakkında önemli veriler sunarken aynı zamanda kırsal mimari mirasın korunması ve belgelenmesi açısından da değerli bir kaynak oluşturmaktadır.

Yaylaların yerleşimlerinin artması, bölge nüfusunda artışa ve yerleşim faaliyetlerinin çeşitlenmesine yol açmıştır. Bu demografik değişim, konut mimarisinde farklılaşmayı beraberinde getirmiştir. Yayla yerleşimcileri, bölgedeki orman kaynaklarından yük hayvanları vasıtasıyla taşınan çam tomruklarını işleyerek yapı malzemesi olarak kullanmışlardır. Temel inşa tekniği olarak tomrukların kabukları soyulduktan sonra her iki ucuna “U” şeklinde geçme yuvaları açılmış ve bu elemanlar birbirleri üzerine bindirilerek strüktür oluşturulmuştur. Ekonomik durumu elverişli aileler ise tomrukları daha detaylı işleyerek yapılarını inşa etmişlerdir. Orman kaynaklarına erişimin kolay olduğu bölgelerde, işçilik ve maliyet dengeleri gözetilerek inşaat faaliyetleri yürütülmüştür. Çantı tekniği, mekânların genişlemesine ve çok katlı yapılaşmaya imkân tanımıştır. Kargı yayla yerleşimlerinde karaboğaz ve kurtboğaz geçme teknikleriyle inşa edilmiş çeşitli yapı örnekleri tespit edilmiştir. Bu yapıların mekânsal organizasyonu geleneksel konut mimarisi prensiplerini yansıtmaktadır. Mekânsal düzenlemede, merdivenle çıkılan sahanlığı takiben bir sofa alanı ve buradan mahrem mekânlara geçiş sağlayan kapı düzenlemeleri

görülmektedir. Yüksek katlarda ve manzaraya hâkim noktalarda konumlandırılan sofa mekânları, yaz kullanımı için özel olarak tasarlanmış olup geniş pencere açıklıklarıyla donatılmıştır. Daha mütevazı ölçekli yapılarda ise kapalı mekân önüne uzatılan kirişlerle oluşturulan balkon benzeri düzenlemeler, yaşam alanlarını dışarı taşıyarak sofa işlevi görmüştür. Kargı yayla evlerinin mimari karakteristiği, kırsal yaşam geleneğinin mimariye yansması olarak değerlendirilebilir. Karşılaştırmalı analizler bu yapıların Sinop, Trabzon, Bolu ve Osmaniye yörelerindeki yayla evleriyle terminolojik farklılıklara rağmen benzer mimari özellikler taşıdığını ortaya koymaktadır. Bu durum, Anadolu'nun farklı coğrafyalarındaki yayla mimarisinin ortak bir kültürel miras çerçevesinde şekillendiğine işaret etmektedir.

Çorum-Kargı (O. Gündoğdu: 2024)	Çorum-İskilip (Ertürk, vd., 2000:70)	Sinop Ayancık Otmanlı Köyü (Bayraktar, 2022: 559)	Artvin (Karpuz, 1987:171)	Konya- Beyşehir (Karpuz, 1987:171)
				

Şekil 18. Farklı Şehirlerin Çantı Uygulamaları

Bu çalışma kapsamında farklı bölgelerdeki yayla evleri, kat sayısı, kat düzeni, malzeme kullanımı, yapım teknikleri ve örtü sistemleri açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. İncelenen örnekler arasında yer alan İskilip yayla evleri, ahşap çantı tekniğiyle inşa edilmiş olup genellikle zemin + 1 kat şeklinde düzenlenmiştir. Yapılarda zemin kat taş malzeme ile üst kat ise tomruk kullanılarak oluşturulmuştur. Yapının fonksiyonel dağılımı incelendiğinde, zemin katın ahır, üst katın ise konut amacıyla kullanıldığı belirlenmiştir. Katlar arasındaki erişim, yapının doğu ve batı cephelerine konumlandırılmış dış merdivenler aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu durum, geleneksel kırsal konut mimarisinde sıkça karşılaşılan işlevsel kat ayrımına ve erişim düzenine işaret etmektedir. Merdivenlerin sonunda yer alan çardaklar hem açık hem de kapalı olarak tasarlanmıştır. Mekânsal organizasyonda, bazı örneklerde çardaktan doğrudan odaya geçiş sağlanırken, bazılarında ise çardak ile oda arasında sütçük adı verilen ara mekânlar bulunmaktadır.³² Bu plan şemasının benzer örneklerine Kargı ilçesinin dağlık köylerinde de rastlanmaktadır. Bölgeler arasındaki bu mimari benzerlikler farklı coğrafyalardaki yayla yerleşimlerinin ortak yaşam pratikleri ve ihtiyaçlar doğrultusunda şekillendiğini göstermektedir. Özellikle kat fonksiyonlarının dağılımı ve dikey sirkülasyon çözümlerindeki paralellikler, geleneksel yayla mimarisinin bölgesel farklılıklara rağmen ortak bir tasarım anlayışı geliştirdiğine işaret etmektedir.

³² Mustafa Ertürk vd., "İskilip'te Yaylacılık", *Doğu Coğrafya Dergisi* 6/4 (2000), 69-70.

Şekil 19. İskilip - Madanlar ve Kargı Yayla Evlerinden Genel Görünüm (O. Gündoğdu 2024)

Farklı coğrafi bölgelerdeki yayla evleri, benzer işlevsel ihtiyaçlara rağmen yerel malzeme ve teknik farklılıklarla şekillenmiştir. Trabzon Akçaabat'ta (Düzköy Yaylası) bulunan A. Kemal Akçiçek Evi, zemin + 1 kat düzeninde inşa edilmiş olup üst katta aşhane ve kiler yer almaktadır. Yapının baş kısmında odunluk bulunurken, malzeme kullanımında zemin katta taş diğer yerlerde ahşap tercih edilmiştir. Bolu Yünlü Yaylası'ndaki bir ev de çantı tekniğiyle inşa edilmiş olup zemin kat ahır olarak kullanılmaktadır. Kuzey ve doğu cephelerinde açık hanay bulunan yapı, tek odalı plana sahiptir. İç mekânda ocak yer alırken hanay bölümünün sonunda hela bulunmaktadır. Örtü malzemesi olarak kiremit kullanılmıştır. Artvin Şavşat Aşağı Kocabey Yaylası'ndaki bir diğer örnekte çantı tekniğiyle iki katlı olarak inşa edilmiştir. Zemin kat ahır ve danalık olarak kullanılırken, yapımında taş malzeme tercih edilmiştir. İç mekân tek odalı tasarlanırken bir bölümü sütlük olarak düzenlenmiştir. Oda içinde ocak ve yan sedirler bulunmaktadır.³³

³³ Karpuz - Bakır, "Türkiye'de İkinci Konut Olarak Yayla, Mezra ve Tatil Evleri", 305-306.

Şekil 20. Artvin Şavşat Aşağı Kocabey Yaylası (sol iki foto)³⁴ ile Osmaniye ili Zorkun Yaylası Örneği (sağ foto)³⁵

Osmaniye ili Yarpuz Çayı Havza Yaylası'nda yer alan konutlar, genel olarak “basit” ve “çağdaş” olmak üzere iki temel tipolojide sınıflandırılmaktadır. Basit tipteki yapılarda yapı malzemesi olarak ahşap tercih edilmiştir. Çatı örtüsü olarak ise kiremit ya da çinko sac malzemeler kullanılmıştır. Bu konutlarda zemin kat, ortalama 1-2 metre yüksekliğe sahip olup genellikle mutfak ve kiler gibi servis mekânları olarak işlevlendirilmiştir. Üst katta ise bir veya iki odanın yanı sıra, ön bölümde yer alan bir sofa mekânına yer verilmiştir.³⁶ Kargı yayla evlerinde de benzer bir düzen görülmekte olup üst katlar tek veya iki odalı plan şemasıyla sofa bölümü içermektedir. Bu örnekler, farklı bölgelerdeki yayla mimarisinin ortak işlevsel gereksinimler doğrultusunda şekillendiğini ancak yerel malzeme ve tekniklerle çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Osmaniye Zorkun Yaylası'nda geleneksel ahşap yapılar genellikle tek katlı ve tek odalı formda inşa edilirken, iki katlı örneklerde alt kat mutfak, üst kat ise balkon ve yatak odası şeklinde düzenlenmiştir. Çağdaş yapılarda örtü malzemesi olarak sac kullanımı yaygınlık göstermektedir. Bu durum, yayla mimarisinde geleneksel yapılm tekniklerinden modern inşaat yöntemlerine geçiş sürecini yansıtmaktadır. Yerleşim dokusundaki dönüşümü anlamak açısından önemli veriler sunmaktadır.³⁷

³⁴ Türkiye Kültür Portalı, “<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/artvin/gezilecekyer/kocabey-kislasi>” (Erişim 22 Haziran 2025).

³⁵ Osmaniye Belediyesi, “<https://osmaniye-bld.gov.tr/kentimiz/osmaniye-guzellikleri>” (Erişim 22 Haziran 2025).

³⁶ Mehmet Tıraş, “Yarpuz Çayı Havzasında Yayla Yerleşmeleri”, *Doğu Coğrafya Dergisi* 14/22 (2009), 25-26.

³⁷ Mehmet Tıraş, “Zorkun Yaylası”, *Türk Coğrafyası Dergisi* 36 (2001), 165.

Şekil 21. Kargı Yayla Evlerine Örnek (O. Gündoğdu 2024)

Giresun Kulakkaya yaylalarında çağdaş ve geleneksel olmak üzere iki farklı mesken tipi gözlemlenmiştir. Geleneksel yapılar tek katlı veya zemin + 1 katlı olarak inşa edilmiş, tek katlı örneklerde ahşap duvar sistemleri ile sac örtü malzemesi kullanılmıştır. Zemin + 1 katlı yapılarda ise zemin kat taş malzeme ile inşa edilirken, birinci kat karkas sistemle oluşturulmuştur. Örtü sisteminde her iki tipolojide de sac malzeme tercih edilmiş, kırma ve beşik çatı formları uygulanmıştır. Fonksiyonel dağılım açısından zemin katlar ahır olarak kullanılırken, birinci katlar yaşam alanı olarak düzenlenmiştir. Bu mimari özellikler, yayla yerleşimlerindeki geleneksel yapılm teknikleri ile çağdaş malzeme kullanımının bir sentezini yansıtmaktadır.³⁸ Akçaabat yayla evleri zemin + 1 kat düzeninde inşa edilmiş olup zemin kat ahır, ikinci kat ise aşhane ile iki odadan oluşmaktadır. İç mekânda sedirler ve merkezi konumda bir ocak bulunmaktadır. Ayrıca misafirler için tahsis edilmiş zemin + 1 katlı yayla odaları mevcuttur. Abant Tabiat Parkı'ndaki yayla evlerinde ise ahşap ve taş malzeme kullanılmış, benzer şekilde zemin + 1 kat plan tipi uygulanmıştır. Bu yapılarda da zemin kat ahır olarak kullanılmıştır. Her iki bölgedeki yapılar, yayla yaşamının ortak ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmiş olmakla birlikte, yerel malzeme kullanımı ve mekânsal organizasyon açısından bölgesel karakteristikler sergilemektedir.³⁹

Yayla mimarisi, coğrafi koşullar, iklimsel özellikler ve sosyo-ekonomik faktörler doğrultusunda bölgesel farklılıklar göstermekle birlikte temel işlevsel benzerlikler taşımaktadır. Kargı ilçesindeki yayla yapıları, Zorkun Yaylası'ndaki tek katlı ve zemin + 1 katlı yapılarla karşılaştırıldığında genellikle zemin + 1 kat düzeninde inşa edilmiş olup bu organizasyonun temelinde hayvancılık faaliyetlerinin yattığı görülmektedir. Yayla yerleşimlerinde ahır ve konut birimlerinin işlevsel bütünlük içinde tasarlandığı, mekânsal düzenlemelerin yerel gereksinimlere göre şekillendiği tespit edilmiştir. Kargı yapılarında belirgin mimari unsur olarak karşımıza çıkan "sofa" mekânı, İskilip'te "çardak", Akçaabat'ta "aşhane", Şavşat Aşağı Kocabay Yaylası'nda ise yine "sofa" olarak farklı biçimlerde tezahür etmekte, bu durum yayla mimarisinin bölgesel çeşitliliğini ve fonksiyonel adaptasyonunu ortaya koymaktadır. Açık veya kapalı olarak düzenlenen bu mekânlar, sosyal ve ekonomik işlevleriyle yerel yaşam pratiklerinin mimariye yansımaları temsil etmektedir. Kargı yayla evlerinin inşasında bölgenin orman varlığı nedeniyle ahşap malzemenin

³⁸ İbrahim Sezer, "Doğu Karadeniz'de Gelişme Potansiyeli Yüksek Bir Yayla Turizm Merkezi: Kulakkaya Yaylası", *Doğu Coğrafya Dergisi* 20/34 (2015), 103-105.

³⁹ Mehmet Tunçer, "Geleneksel Yayla Mimarisi ve Sorunları: Örnek Abant Yaylaları", *Köroğlu ve Yayla Kültürü Canlandırma ve Yaşatma Projesi Çalıştay Programı* (Bolu, 2011), 3-4.

yoğun olarak kullanıldığı, subasmanlarda taş malzemeye yer verildiği gözlemlenmiştir. Bu malzeme seçimi hem yapısal dayanıklılık hem de termal konfor açısından avantajlar sunmaktadır. Çantı tekniğiyle inşa edilen yapılarda ahşap kütüklerin çentiklenerek birleştirilmesi yöntemi uygulanmış, örtü sistemlerinde ise iklimsel gereksinimler doğrultusunda kiremit ve çinko sac gibi malzemeler tercih edilmiştir. Bu mimari özellikler, yayla yerleşimlerinin sadece barınma ihtiyacını karşılamakla kalmayıp aynı zamanda bölgesel kültürün ve yaşam biçiminin somut ifadeleri olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Kargı Yayla Evlerinin Farklı Yayla Evleriyle Karşılaştırılması

Yayla Örnekleri	Kat Sayısı	Kat Düzeni	Malzeme	Teknik	Örtü
Kargı Yayla Evleri	Zemin + 1 Kat	Ahır+ Ev (Sofa)	Taş+ Ahşap	Çantı	Kiremit Kaplı Beşik Çatı
İskilip Yayla Evleri (Ertürk, vd., 2000: 69-70-71)	Zemin + 1 Kat	Ahır+ Ev (Çardak)	Taş+ Ahşap	Çantı	İnce Dilimlenmiş Tahta
Akçaabat Yayla Evi (Karpuz vd., 1991: 304-305)	Zemin + 1 Kat	Ahır+ Ev (Aşhane)	Taş+ Ahşap	Çantı	Hartama
Şavşat Aşağı Kocabey Yayla Evi (Karpuz vd., 1991: 304-305)	Zemin + 1 Kat	Ahır+ Ev (Ayvan/Sofa)	Taş+ Ahşap	Çantı	Hartama
Yünlü Yayla Evi (Karpuz vd., 1991: 304-305)	Zemin + 1 Katlı	Ahır+ Ev (Hanay/Sofa)	Belirtilmemiş	Çantı	Kiremit

Abant Yayla Evleri (Tunçer, 2011: 3-4)	Zemin + 1 Kat	Ahır+ Ev	Taş+ Ahşap	Çantı	Beşik Çatı
Zorkun Yayla Evleri (Tıraş, 2001: 164-165-166)	Tek Katlı Zemin + 1 Kat	Ev Mutfak-Oda	Ahşap		Çinko Sac
Tonya İlçesi Yayla Evleri (Zaman, 2011: 234, 235, 236.)	Zemin + 1 Kat	Ahır+ Ev	Taş+ Ahşap	Çantı	Çinko Sac
Kulakkaya Yayla Evleri (Sezer, 2015:103-104-105)	Zemin + 1 Kat	Ahır+ Ev	Taş+ Ahşap	Çantı	Beşik-Kırma Çatı
Kayabaşı Yayla Evleri (Çavuş, vd., 2011: 208-209)	Zemin + 1 Kat	Ahır+ Ev	Taş+ Ahşap	Çantı	Çinko Sac

Tablo 3. Kargı İlçesi Yayla Evlerinin Mimari Özellikleri

Akkaya Köyü - Çetmi Mahallesi Yayla Evleri					
Yapı Adı/ Görseli	Kat Sayısı	Kat Düzeni	Malzeme	Teknik	Örtü
	Tek Kat	Ev	Taş + Ahşap	Çantı (Karaboğaz)	Kiremit Kaplı Beşik Çatı

	Zemin + 1 Kat	Ahır + Ev	Taş + Ahşap	Çantı (Karaboğaz)	Kiremit Kaplı Beşik Çatı
	Zemin + 1 Kat	Ahır + Ev	Taş + Ahşap	Çantı (Karaboğaz)	Kiremit Kaplı Beşik Çatı
	Zemin + 1 Kat	Ahır + Ev	Taş + Ahşap	Çantı (Karaboğaz)	Kiremit Kaplı Beşik Çatı
	Zemin + 1 Kat	Ahır + Ev	Taş + Ahşap	Çantı (Karaboğaz)	Kiremit Kaplı Beşik Çatı
	Zemin + 1 Kat	Ahır + Ev	Taş + Ahşap	Çantı (Karaboğaz)	Kiremit Kaplı Beşik Çatı
Çobanlar Köyü - Eynönü Yayla Evleri					
	Zemin + 2 Kat	Ahır + Ev	Taş + Ahşap	Çantı (Karaboğaz)	Kiremit Kaplı Beşik Çatı
	Zemin + 2 Kat	Ahır + Ev	Taş + Ahşap	Çantı (Karaboğaz)	Kiremit Kaplı Beşik Çatı

	Zemin + 2 Kat	Ahır + Ev	Taş + Ahşap	Çantı (Karaboğaz)	Kiremit Kaplı Beşik Çatı
Uzunyurt Köyü - Kargı Mahalle Yayla Evi					
	Zemin + 1 Kat	Ahır + Ev	Taş + Ahşap	Çantı (Karaboğaz)	Beşik Çatı (Yıkılmıştır)
Tepelice Köyü - Yayla Mahallesi Yayla Evleri					
	Zemin + 1 Kat	Ahır + Ev	Taş + Ahşap	Çantı (Karaboğaz)	Beşik Çatı

Sonuç

Bu çalışma, Çorum ili Kargı ilçesine bağlı dört farklı yayla alanında (Akkaya Köyü - Çetmi Mahallesi, Tepelice Köyü - Yayla Mahallesi, Uzunyurt Köyü - Kargı Mahallesi ve Çobanlar Köyü - Eynönü Mahallesi) sürdürülen geleneksel yaylacılık faaliyetlerini incelemeyi; bu faaliyetlerin mekânsal ve mimari yansımaları üzerinden kırsal yaşam biçiminin somut kültürel miras üzerindeki etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada, yaylacılığın sürekliliği, mekânsal örgütlenmesi ve yapılaşma biçimleri analiz edilerek, geleneksel üretim ve yaşam pratiklerinin kültürel mirasa katkısı değerlendirilmektedir. Türkistan'dan Anadolu'ya uzanan tarihsel göç sürecinde taşınarak kuşaktan kuşağa aktarılan yaylacılık kültürü, günümüzde Kargı ilçesinde hâlâ canlılığını koruyan önemli bir sosyo-ekonomik ve kültürel pratik olarak varlığını sürdürmektedir. İncelenen dört yayla alanı, 4342 sayılı Mera Kanunu kapsamında köy halkına tahsis edilmiş olup, bu alanlarda gerçekleştirilen kullanım, bakım, ıslah ve denetim süreçleri yasal düzenlemeler çerçevesinde sürdürülmektedir. Bu durum, yaylacılığı yalnızca geleneksel bir yaşam biçimi olarak değil aynı zamanda güncel yasal ve yönetsel çerçevelerle ilişkilendirilen dinamik bir uygulama alanı olarak da ortaya koymaktadır.

Yayla alanlarının iklimsel ve topoğrafik koşulları, yapıların yerleşim düzeni ve malzeme tercihleri üzerinde belirleyici olmuştur. Ulaşım güçlükleri ve yerel kaynakların sınırlılığı gibi

ekonomik etkenler, yapıların ahşap malzeme kullanılarak ve arazinin eğimine uygun biçimde inşa edilmesini teşvik etmiştir. Genellikle zemin + 1 veya zemin + 2 katlı olarak tasarlanan yapılarda, alt katlar hayvan barınağı (ahır), üst katlar ise konut olarak işlevlendirilmiştir. Bu mekânsal organizasyon, hem hayvanların sağlıklı koşullarda barınmasına olanak tanımakta, hem de kullanıcıların mevsimsel iklim değişimlerine karşı konforlu bir yaşam sürmelerine katkı sağlamaktadır. Özellikle alt katların kış aylarında ısıyı muhafaza etmesi, yaz aylarında ise serinlik sağlaması, geleneksel bilgi birikiminin çevresel koşullara duyarlı ve sürdürülebilir bir anlayışla biçimlendiğini göstermektedir. Ayrıca bu alanlarda gözlemlenen yer evlerin zamanla yayla yerleşimlerine dönüşmesi, kırsal mekân üretiminin dinamik yapısını ve nüfus artışıyla birlikte ortaya çıkan mekânsal ihtiyaçlara yerel çözümler üretildiğini ortaya koymaktadır. Yerleşimlerin başta hayvancılığa dayalı geçimlik ekonomiyle ilişkilendirilmesi, yapıların işlevsel ve biçimsel özelliklerini doğrudan etkilemiştir.

Günümüzde ise geleneksel yapı tekniklerinin modern yapı malzemeleriyle birleştiği yeni inşa pratikleri yaygınlaşmakta; bu durum yapıların dayanıklılığını artırmakla birlikte, geleneksel mimari kimliğin aşınmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, Kargı yaylaları yalnızca ekonomik üretim alanları değil aynı zamanda tarihsel ve kültürel değerlerin mekânda somutlaştığı önemli miras alanlarıdır. Bu mirasın korunması, geleneksel yapıların tahrip edilmeden onarılması ve yerel inşa tekniklerinin belgelenecek yaşatılması; hem kültürel sürekliliğin sağlanması hem de kırsal kimliğin gelecek kuşaklara aktarılması açısından büyük önem arz etmektedir. Bu doğrultuda gerçekleştirilecek disiplinlerarası çalışmalar; mimarlık, halkbilimi, coğrafya ve kırsal kalkınma gibi farklı uzmanlık alanlarının iş birliğiyle zenginleşebilir ve sürdürülebilir kültürel koruma politikalarına katkı sunabilir. Kırsal mimarinin ve yaylacılık kültürünün korunarak geleceğe taşınması, yalnızca yerel değil ulusal ölçekte de kültürel çeşitliliğin devamlılığı açısından stratejik bir önem taşımaktadır.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen nitelikte olup kullanılan veriler literatür taraması/yayınlanmış kaynaklar üzerinden elde edilmiştir. Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Ethics Committee Permission

This study does not require ethics committee approval, and the data used was obtained from literature review/published sources. It is stated that scientific and ethical principles were followed during the preparation of the study and the statement used is stated in the bibliography in all reports.

Yazar Katkı Oranı

Bu makalede katkı oranları sorumlu yazar (Oktay GÜNDOĞDU) (%50), ikincil yazar (Nihal YAŞAR) (%50), olarak belirtilmiştir.

Destekleyen Kurum

Hitit Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'nin ILH19001.24.001 nolu proje desteği ile gerçekleştirilmiştir.

Proje Numarası

Bu çalışma, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı izniyle yürütülen "Çorum İli ve İlçelerinde Türk-İslam Dönemi Yüzey Araştırması" [Proje Numarası-YA011904(2024)] projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Teşekkür

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'na, Hitit Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne ve 2024 Yılı Yüzey Araştırması Ekibine teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Ak, Mehmet. "Anamas Yaylaları ve Yörükler". *Asya Studies* 6/2 (2018), 1-6.
- Akdeniz, Halil. "Meraların Tüzel Yapısı ve Bir Örnek Olay". *Harita ve Kadastro Mühendisliği Dergisi* 84 (1998), 78.
- Alagöz, Celal Arif. "Türkiye’de Yaylacılık Araştırmaları". *Türkiye Coğrafyası Dergisi* 2 (1993), 1-52.
- Ayverdi, Ekrem Hakkı. *İstanbul Mimari Çağının Menşei Osmanlı Mimarisinin İlk Devri 630-805 (1230-1402)*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti-İstanbul Enstitüsü Bahâ Matbaası, 1966.
- Bedirhan, Yaşar. *İslâmiyet Öncesi Türk Kültürü ve Uygarlığı*. Ankara: Eğitim Akademi Yayınları, 2009.
- Çorum İl Özel İdaresi. "İlçe Haritaları-Kargı". 2025. Erişim 03 Nisan 2025. <http://www.corumozelidare.gov.tr/kurumlar/corumozelidare.gov.tr/HARITALAR/Ilce-Ozel-Idare-Haritalar/2024-HARITALAR/KARGI.pdf>
- Durdu, Ayşe. *Giresun’da Yayla Kültürü ve Geleneksel Yayla Evleri (Alucra ve Yağlıdere)*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Emiroğlu, Mecdi. *Bolu’da Yaylalar ve Yaylacılık*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1977.
- Eroğlu, Beyza. *Mersin Yayla Kültürü Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Ertürk, Mustafa vd. "İskilip’te Yaylacılık". *Doğu Coğrafya Dergisi* 6/4 (2000), 55-73.
- Google. Google Maps. Erişim 12 Ocak 2019. <https://www.google.com/maps>
- Gümüşçü, Osman. "Yaylak ve Kışlak". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3-Ek2/669-670. Ankara: TDV Yayınları, 2019.
- Gündoğdu, Oktay. "Geleneğin Devamı Çorum/Bayat’ta Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş Camiler". *İSTEM* 43 (Haziran 2024), 381-406.
- Gündoğdu, Oktay. "Sosyo-Kültürel Mirasın Buluşma Noktası: İskilip’teki Köy Odalı Çantı Camiler". *Hitit İlahiyat Dergisi* 23/2 (Aralık 2024), 1040-1066.
- Hasol, Doğan. *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, 1979.
- Karpuz, Haşim - Bakır, İbrahim "Türkiye’de İkinci Konut Olarak Yayla, Mezra ve Tatil Evleri". *Türkiye Aile Yılığ*. 301-331. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1991.
- Karpuz, Haşim "Akçaabat’ta Yayla Kültürü ve Yayla Evleri." *Dünden Bugüne Akçaabat Sempozyumu* (26-28 Nisan 2013). 415-425. Akçaabat: Akçaabat Belediyesi Kültür Yayınları, 2014.
- Karpuz, Haşim "Halk Mimarimizde Ahşap Yığma ‘Çantı’". *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi*. 165-181. Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1987.
- Kayalı, Özcan. 8.-11. Yüzyıllar Arasında Göçebe Türklerin Yaylak ve Kışlak Hayatı. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Kılıç, Orhan. "Yaylak ve Kışlak Arasında Geçen Bir Ömür: Osmanlı Döneminde Toroslarda Yörük Olmak". *Ermenek Araştırmaları*. ed. Hüseyin Muşmal vd. 1/297-310. Konya: Palet Yayınları, 2018.
- Kubbealtı Lugati. Erişim 04 Haziran 2025. <http://lugatim.com>
- Kunduracı, Osman. *Batı Toroslarda Bulunan Geleneksel Konutlar*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1995.

- Osmaniye Belediyesi. “Osmaniye Zorkun Yaylası”. Erişim 22 Haziran 2025. <https://osmaniye-bld.gov.tr/kentimiz/osmaniye-guzellikleri>
- Ögel, Bahaeddin. *İslamiyet’ten Önce Türk Kültür Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1984.
- Polat, Fecri. *Doğu Anadolu Yayla Kültürü ve Yayla Mimarisi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Sezer, İbrahim “Doğu Karadeniz’de Gelişme Potansiyeli Yüksek Bir Yayla Turizm Merkezi: Kulakkaya Yaylası”. *Doğu Coğrafya Dergisi* 20/34 (2015), 89-114.
- Sümer, Faruk. “Oğuzlar”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/325-330. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Sümer, Faruk. “Türkmenler”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 41/607-611. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Tıraş, Mehmet. “Yarpuz Çayı Havzasında Yayla Yerleşmeleri”. *Doğu Coğrafya Dergisi* 14/22 (2009), 17-28.
- Tıraş, Mehmet. “Zorkun Yaylası”. *Türk Coğrafyası Dergisi* 36 (2001), 161-170.
- Tunçdilek, Necdet. “Türkiyede Yaylalar ve Yaylacılık”. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi* 7/14 (1964), 15-28.
- Tunçer, Mehmet. “Geleneksel Yayla Mimarisi ve Sorunları: Örnek Abant Yaylaları”. *Köroğlu ve Yayla Kültürü Canlandırma ve Yaşatma Projesi Çalıştay Programı*. 1-20. Bolu, 2011.
- Türkiye Kültür Portalı. “Artvin, Şavşat Kocabey Yaylası”. Erişim 22 Haziran 2025. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/artvin/gezilecekyer/kocabey-kislasi>
- Yakupoglu, Cevdet. “Selçuklular ve Beylikler Döneminde Çerkeş Kazası”. *Çerkeş Araştırmaları*. ed. Ahmet Özcan. 1/37-58. Ankara: Gece Kitaplığı, 2021.
- Yakupoglu, Cevdet. “Selçuklulardan Bugüne Çankırı’nın Koçhisar Kazası Yaylakları ve Bunlara Konan Köyler”. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 2/2 (2015), 81-118.
- Yaman, Barbaros - Ekmen, Hamza. “Waterlogged wood remains found in a Late Bronze Age settlement (İnönü Cave) on the Western Black Sea coast of Türkiye”. *Journal of Archaeological Science: Reports*, 52 (2023), 1-12.
- Yaylacı, Ahmet. *Dünden Bugüne Kargı*. Kargı: Kargı Belediyesi Yayınları, 2003.
- Yılmaz, Yakup - Necat, Çetin. “Ulla Johansen ve Mehmet Eroz’un Gözünden Yörüklerde Yayla Hayatı”. *Yayla Kültürü ve Yaylacılık Sempozyumu (6-7 Kasım 2014)*. ed. Harun Tunçel. 1/27-46. Bilecik, 2015.
- Zaman, Mehmet vd. “Anadolu’da Yaylacılık Kültürü”. *10. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi*. 27-38. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2012.